

Mål C-644/23 [Stangalov]ⁱ**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

26 oktober 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sofiyski gradski sad (Bulgarien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

26 oktober 2023

Tilltalad:

IR

Saken i det nationella målet

Information till en tilltalad som har avvikit om att en rättegång kommer att hållas mot honom med avseende på hans rätt till en ny rättegång i hans närvaro.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Begäran om förhandsavgörande grundas på artikel 267 första stycket b FEUF.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

Är artikel 9 i direktiv 2016/343 jämförd med artikel 8.4 och 8.2 i samma direktiv, förenlig med en nationell lag – artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK – enligt vilken en tilltalad som har dömts i sin utevaro inte har rätt till en ny rättegång i sin närvaro om han har avvikit efter att i stora drag ha informerats om anklagelsen i förundersökningen och, just på grund av denna avvikelse, varken har kunnat underrättas om det fullständiga åtalet eller om det domstolsförfarande som inletts med anledning av åtalet, eller om konsekvenserna av utevaro från rättegången, varvid han inte heller har rätt till en ny rättegång i sin närvaro om han

ⁱ Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

försvaras av en advokat som utsetts ex officio, oberoende av om han håller kontakt med advokaten?

Om svaret på ovanstående fråga är nekande: Medför artikel 8 i direktiv 2016/343 och artikel 47 i stadgan en skyldighet eller möjlighet för den hänskjutande domstolen att vägra att pröva åtalet mot en sådan tilltalad i sak och att vägra att meddela en dom mot honom i hans utvaro, när det för den hänskjutande domstolen, på grundval av tillförlitliga uppgifter, står klart att det högsta nationella rättskipande organet, som har exklusiv behörighet att avgöra en begäran av en tilltalad som dömts i sin utvaro om en ny rättegång i dennes närvaro, i det aktuella fallet kommer att avslå denna begäran och inte återuppta förfarandet, eftersom den inte kommer att tillämpa bestämmelsen i artikel 9 jämförd med artikel 8.4 och 8.2 i direktivet utan kommer att tillämpa nationell rätt, och den tilltalade som dömts i sin utvaro därmed kommer att fråntas rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden som garanteras i unionsrätten?

Anförda unionsbestämmelser och anförd praxis från EU-domstolen

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1), särskilt skälen 36–39 och artiklarna 8–10 i detta direktiv

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artikel 47

Dom av den 19 maj 2022, C-569/20, ECLI:EU:C:2022:401 (nedan kallad domen i mål C-569/20)

Dom av den 17 december 2020, C-416/20 PPU, ECLI:EU:C:2020:1042 (nedan kallad domen i mål C-416/20)

Dom av den 15 september 2022, C-420/20, ECLI:EU:C:2022:679 (nedan kallad domen i mål C-420/20)

Anförda nationella bestämmelser

Konstitutsia na Republika Bulgaria (Republiken Bulgariens konstitution)

Nakazatelno-protsesualen kodeks (straffprocesslagen, nedan kallad NPK)

Under förundersökningsfasen delges den misstänkte misstanke om brott genom en separat rättsakt (nedan kallat beslut enligt artikel 219 NPK), i vilken de väsentliga faktiska och rättsliga aspekterna av anklagelsen anges. Genom denna rättsakt delges den misstänkte misstanke för att ha begått ett bestämt brott och ges möjlighet att yttra sig över det som läggs honom eller henne till last och att framställa yrkanden.

Den andra delen av förundersökningen omfattar åklagarens åtgärder efter det att utredningen har avslutats. Åklagaren kan besluta att väcka åtal genom att lämna in en stämningsansökan till domstolen.

I praktiken återges innehållet i beslutet enligt artikel 219 NPK i stämningsansökans avslutande del enligt artikel 246 NPK. Beskrivningen av de faktiska omständigheterna i stämningsansökan innehåller detaljerade uppgifter om det brott som den tilltalade har begått, tidpunkt, plats och det sätt på vilket brottet begåtts, den skadade personen och skadans omfattning.

Domstolsförfarandet inleds genom att stämningsansökan lämnas in till domstolen. Domstolen vidtar vissa åtgärder för att underrätta den tilltalade genom att skicka honom eller henne en kopia av stämningsansökan och officiellt informera honom eller henne om vissa omständigheter, bland annat om att en rättegång kommer att hållas avseende denna stämningsansökan och att det finns möjlighet att under vissa omständigheter hålla rättegång och avgöra brottmålet i den tilltalades utevaro (nedan kallat förfarandet enligt artikel 247c NPK). Efter att ha mottagit stämningsansökan enligt artikel 246 NPK och den information som bifogats denna, får den tilltalade för första gången kännedom om att en rättegång kommer att hållas vid vilken det kommer att prövas om åtalet är styrkt och om den tilltalade är skyldig till brottet och vid vilken en viss påföljd kommer att ådömas honom eller henne. Vid denna tidpunkt underrättas den tilltalade även om att brottmålet kan komma att avgöras i hans eller hennes utevaro.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 De faktiska omständigheterna i målet vid den nationella domstolen är de som redan har beskrivits i begäran om förhandsavgörande i mål C-569/20. Den hänskjutande domstolen vill rätta sin felaktiga bedömning av de faktiska omständigheterna och klargöra att IR i själva verket personligen underrättades om anklagelsen under förundersökningen (beslutet enligt artikel 219 NPK), men inte om det åtal på grundval av vilket domstolsförfarandet inleddes (stämningsansökan enligt artikel 246 NPK), det vill säga det åtal som väcktes vid domstolen.
- 2 Åtal väcktes mot IR för två brott: dels för deltagande i en organiserad kriminell grupp för att begå skattebrott dels för medhjälp till ett specifikt skattebrott.
- 3 Under förundersökningen upprättades beslutet enligt artikel 219 NPK mot IR den 18 april 2016 och delgavs honom nästa dag. IR anlätade en av honom befullmäktigad försvarare. IR föredrog att inte yttra sig, utan anförde enbart att han var utomlands. Han meddelade även en ny adress på vilken han kunde anträffas.
- 4 Efter det att utredningen hade avslutats upprättade åklagaren den 9 december 2016 en stämningsansökan enligt artikel 246 NPK. Han skickade därefter handlingarna till domstolen, som inledde domstolsförfarandet i målet.

- 5 Den hänskjutande domstolen har från 2016 och fram till idag gjort flera försök att delge IR en kallelse till förhandling, men han har inte kunnat anträffas, inte ens på den adress som han själv har uppgett. Den med fullmakt försedda försvararen avsåg sig uppdraget att försvara honom eftersom försvararen inte hade någon kontakt med IR. Därefter förordnades tre offentliga försvarare efter varandra som inte hade någon kontakt med IR eller hans släktingar. Det är i princip oklart om IR känner till att ett åtal har väckts, att detta åtal prövas av en domstol (det vill säga att ett domstolsförfarande pågår mot honom) och att en advokat har utsetts ex officio för honom.
- 6 Enligt de senaste aktuella uppgifterna om IR har han genom lagakraftvunna domar dömts i tre andra brottmål och är efterlyst för att avtjäna de påföljder som utdömts mot honom; han är även efterlyst i målet vid den nationella domstolen. Han är dock oanträffbar.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

Motivering av den första tolkningsfrågan

- 7 Efter att ha diskuterat motiveringen till domstolens dom i mål C-569/20 har den hänskjutande domstolen dragit slutsatsen att IR:s rättsliga situation omfattas av artikel 8.4 i direktiv 2016/343 och att IR därför har rätt till en ny rättegång.
- 8 Detta är fallet eftersom IR avvek efter det att han hade delgetts beslutet enligt artikel 219 NPK, som - enligt nationell rätt - inte innehåller den nödvändiga informationen om att en rättegång kommer att hållas i framtiden. Denna information tillhandahålls i själva verket först vid delgivning av stämningsansökan enligt artikel 246 NPK och genomförandet av förfarandet enligt artikel 247c NPK.
- 9 IR underrättades därför i själva verket inte om rättegången, vilket är ett grundläggande villkor för tillämpningen av artikel 8.2 i direktiv 2016/343.
- 10 Han har i synnerhet inte underrättats
 - om stämningsansökan enligt artikel 246 NPK, vilket innebär att han [inte] underrättades om innebörden av den anklagelse som riktats mot honom så att han kunde utöva sin rätt till försvar (artikel 6.3 i direktiv 2012/13) och avgöra om han skulle närvara personligen eller inte,
 - eller om att en rättegång överhuvudtaget skulle hållas, inbegripet tid och plats för denna (domen i mål C-569/20, punkterna 41 och 42),
 - eller om konsekvenserna av hans utevaro (punkt 40),
 - han företräds inte heller av en försvarare som har hans förtroende (punkt 56).

- 11 Även om hans avvikelse i sig är skälet till att det är omöjligt att lämna information, leder denna avvikelse enligt artikel 9, artikel 8.4 första meningen och skäl 39 första meningen i direktiv 2016/343 samt punkterna 46 och 47 i domen i mål C-569/20 inte till slutsatsen att rätten till en ny rättegång är utesluten.
- 12 I synnerhet föreligger inte en kvalificerad utevaro (även i form av avvikelse) enligt de i artikel 8.2 i direktiv 2016/343 fastställda villkoren, såsom de beskrivs i domen i mål C-569/20, punkt 48, nämligen en utevaro vid vilken den som blivit anklagad för brott "har vetskap om att en rättegång kommer att hållas" och "har fått tillräcklig information för att känna till att en rättegång skulle komma att hållas mot honom eller henne" (punkt 59 andra meningen och domslutet).
- 13 De faktiska omständigheter som EU-domstolen uttryckligen har beskrivit i punkterna 57 och 58 i domen i mål C-569/20, vilka den enbart har befattat sig med på grund av det fel som den hänskjutande domstolen gjort sig skyldig till, nämligen en korrekt delgivning av stämningsansökan enligt artikel 246 NPK, vilken visade sig vara behäftad med formella fel, och den omständigheten att det därefter var omöjligt att delge honom den nya rättade stämningsansökan enligt artikel 246 NPK på grund av att IR hade avvikit, föreligger inte heller. IR har på grund av att han avvikit i själva verket överhuvudtaget inte delgetts någon stämningsansökan enligt artikel 246 NPK.
- 14 Trots detta har EU-domstolen i punkt 58 tredje meningen i domen i målet C-569/20 anfört att det kan utgå från att det rör sig om en avvikelse i den mening som avses i punkt 48 när "innehållet i det nya åtalet motsvarar det ursprungliga åtalet" Enligt nationell rätt skiljer sig innehållet i beslutet enligt artikel 219 NPK avsevärt från innehållet i åtalet enligt artikel 246 NPK, eftersom de två rättsliga handlingarna har olika processuella syften.
- 15 Den hänskjutande domstolen anser således att IR:s rättsliga situation såtillvida inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 8.2 i direktiv 2016/343, eftersom inget av de tre villkoren i denna bestämmelse är uppfyllt. IR skulle därför om en rättegång skulle hållas mot IR och IR skulle finnas skyldig och i sin utevaro skulle dömas till en viss påföljd, ha rätt till en ny rättegång i sin närvaro enligt artikel 9 i direktiv 2016/343.
- 16 Den hänskjutande domstolen har påpekat att IR:s rättsliga situation enligt nationell rätt omfattas av tillämpningsområdet för artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK enligt vilken han, om en rättegång skulle hållas mot honom och han skulle finnas skyldig och dömas till en viss påföljd i sin utevaro, inte skulle ha rätt till en ny rättegång i sin närvaro.
- 17 Så är fallet eftersom IR avvikit efter att ha delgetts beslutet enligt artikel 219 NPK och förfarandet enligt artikel 247c NPK inte kan genomföras just på grund av denna avvikelse, så att han varken kan underrättas om stämningsansökan enligt artikel 246 NPK, om rättegången eller om konsekvenserna av utevaron från denna rättegång.

- 18 Enligt artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK har IR ingen rätt till en ny rättegång i sin närvaro.
- 19 För att det ska vara lagligt att hålla rättegången i IR:s utevaro räcker det dessutom att han företräds av en försvarare. Det är därvid inte nödvändigt att försvararen har hans förtroende. Det krävs egentligen inte att den tilltalade som inte är närvarande har någon som helst kontakt med sin försvarare.
- 20 Att den tilltalade företräds av en försvarare som utsetts ex officio och som den tilltalade inte känner till och som han inte har gett i uppdrag att försvara honom uppfyller således till fullo kravet i artikel 94.1 punkt 8 NPK och utgör inte ett skäl för att bevilja honom en ny rättegång i hans närvaro med deltagande av en försvarare som han själv har valt.
- 21 Den hänskjutande domstolen anser därför att IR:s rättsliga situation enligt nationell rätt omfattas av artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK. Om en rättegång skulle hållas mot honom och han skulle befinnas skyldig och dömas till ett visst straff i sin utevaro, skulle han enligt denna bestämmelse inte ha någon rätt till en ny rättegång i sin närvaro.
- 22 Enligt den hänskjutande domstolen föreligger det följaktligen en klar motsägelse mellan artikel 9 jämförd med artikel 8.4 jämförd med artikel 8.2 i direktiv 2016/343, och artikel 423.1 andra meningen, alternativ 1 NPK. Enligt den första bestämmelsen har IR rätt till en ny rättegång, medan denna rätt är utesluten enligt den andra bestämmelsen.
- 23 Det är i detta sammanhang som den första tolkningsfrågan, som syftar till att få klarhet i huruvida det verkligen föreligger en motsägelse mellan de båda bestämmelserna, har ställts.

Motivering av den andra tolkningsfrågan

- 24 Den andra frågan har endast ställts för det fall domstolen skulle finna att artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK inte är förenlig med unionsrätten. Detta innebär i sig att bestämmelsen inte ska tillämpas. Återupptagande av de straffrättsliga förfaranden som ägt rum i den tilltalades utevaro regleras då i artikel 9 jämförd med artikel 8.4 och 8.2 i direktiv 2016/343. Detsamma gäller i det nationella målet, i förevarande fall för IR.
- 25 Mer specifikt har IR, i egenskap av tilltalad i en medlemsstat, rätt till en ny rättegång om han döms i sin utevaro. Denna rätt följer direkt av artikel 9 jämförd med artikel 8.4 och 8.2 i direktiv 2016/343, vilka har direkt effekt (domen i mål C-569/20, punkt 28 och domslutet, domen i mål C-416/20, punkt 55 andra meningen).
- 26 Behovet av att få ett svar på den andra frågan följer av den hänskjutande domstolens visshet om att IR i själva verket inte har någon möjlighet att utnyttja denna rätt. Denna visshet följer i sin tur av rättspraxis från Varhoven sad (Högsta

domstolen) avseende återupptagande av brottmål som har prövats i den tilltalades utvaro. I denna rättspraxis beaktas emellertid enbart nationell rätt (artikel 423 NPK), men inte unionsrätt, inbegripet artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343.

- 27 Det ska för det första påpekas att ordalydelsen i artikel 8.2 a och b i direktivet är tillräckligt precis och ovillkorlig, vilka tvivel man än har. Den person som dömts i sin utvaro måste ha underrättats om "rättegången" för att en ny rättegång ska kunna förvägras honom. Eftersom det är uppenbart att informationen om beslutet enligt artikel 219 NPK har ett annat innehåll än informationen om rättegången, råder det ingen tvekan om att den nationella lagstiftningen skiljer sig väsentligt från unionsrätten. Varhoven sad (Högsta domstolen) fortsätter dock att tillämpa nationell rätt även efter det att fristen för införlivande av direktivet löpt ut (den 1 april 2018), utan att anse det vara nödvändigt att påtala denna motsägelse i sina avgöranden eller att inge en begäran om förhandsavgörande.
- 28 För det andra ska det påpekas att alla tvivel som kan uppkomma om huruvida den nationella rätten är oförenlig med unionsrätten, om dessa överhuvudtaget är möjliga, kan skingras vid en närmare granskning av EU-domstolens praxis. Avgörande är domen i mål C-569/20 där EU-domstolen i domslutet tydligt kom fram till att en person som dömts i sin utvaro inte har rätt till en ny rättegång i sin närvaro endast i det fallet att han eller hon "har fått tillräcklig information för att känna till att en rättegång skulle komma att hållas mot honom eller henne" och därefter avvikit. Av nationell rätt framgår att underrättelsen om beslutet enligt artikel 219 NPK har ett annat innehåll än underrättelsen om rättegången. Beslutet att upprätta en stämningsansökan enligt artikel 246 NPK är nämligen det första steget i inledandet av rättegången, men detta beslut fattas långt efter det att den tilltalade har underrättats om beslutet enligt artikel 219 NPK.
- 29 Trots EU-domstolens dom i mål C-569/20 har Varhoven sads (Högsta domstolen) praxis inte ändrats. Varhoven sad tillämpar inte unionsrätten direkt, diskuterar inte huruvida det föreligger en motsägelse mellan unionsrätten och nationell rätt och framställer inte någon begäran om förhandsavgörande i denna fråga. I stället fortsätter den att tillämpa nationell rätt och avslår i synnerhet begäran om återupptagande av brottmål som avgjorts i utvaro med stöd av artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK.
- 30 Det kan med full visshet antas att [en eventuell begäran från] IR också kommer att avslås på detta sätt om han befins skyldig och döms i sin utvaro och därefter gör gällande sin rätt till en ny rättegång i sin närvaro.
- 31 Avseende vissheten om att IR:s rätt till att närvara personligen kommer att åsidosättas:
- 32 Denna visshet grundas på de kriterier som Europeiska unionens domstol har fastställt i andra liknande mål. De rör emellertid de inbördes förbindelserna mellan olika staters nationella domstolsväsenden och inte de inbördes förbindelserna mellan instanser inom ett nationellt domstolsväsende.

- 33 EU-domstolen har redan slagit fast att en prövning i två steg ska göras om det finns en risk för att den grundläggande rätten till en rättvis rättegång kränks i förfaranden för verkställighet av en europeisk arresteringsorder (dom av den 31 januari 2023, C-158/21, ECLI:EU:C:2023:57, punkterna 97, 98 och 102, dom av den 17 december 2020, C-354/20 och C-412/20, ECLI:EU:C:2020:1033, punkt 51, dom av den 22 februari 2022, C-562/21 och C-563/21, ECLI:EU:C:2022:100, punkt 66).
- 34 Det ska i ett första steg prövas huruvida det föreligger objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter som tycks visa att det finns en verklig risk för att den grundläggande rätten till en rättvis rättegång kommer att kränkas, på grund av systembrister eller allmänna brister avseende domstolsväsendets funktion (i det nationella målet i form av ett åsidosättande av rätten att närvara personligen vid rättegången i brottmål). I detta fall ska en helhetsbedömning av domstolsväsendets funktion göras (domen i mål C-158/21, punkterna 102 och 103, domen i mål C-354/20, punkt 54, domen i de förenade målen C-562/21 och C-563/21, punkterna 67 och 77).
- 35 I målet vid den nationella domstolen leder prövningen i ett första steg till ett jakande svar. Sådana uppgifter föreligger i form av en uttrycklig och klar ordalydelse av lagen (artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK). Enligt denna har alla tilltalade som har avvikit efter delgivning av ett beslut enligt artikel 219 NPK principiellt och utan undantag inte längre rätt till en ny rättegång i sin närvaro. Det är inte nödvändigt att de underrättas om rättegången och om konsekvenserna av utevaro. Det är inte heller nödvändigt att den försvarare som företräder dem åtnjuter deras förtroende.
- 36 Det ska i ett andra steg prövas i vilken utsträckning dessa brister kan ha en konkret och direkt inverkan på IR:s rättsliga situation, med beaktande av dennes personliga situation, brottets art och andra omständigheter, varvid risken för att rätten till en rättvis rättegång åsidosätts ska vara ”uppenbar” (domen i mål C-158/21, punkterna 106 och 107, domen i mål C-354/20, punkt 55, domen i de förenade målen C-562/21 och C-563/21, punkt 82).
- 37 I målet vid den nationella domstolen leder även prövningen i det andra steget till ett jakande svar. Den uttryckliga och klara ordalydelsen i lagen (artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK) tillämpas av Varhoven sad (Högsta domstolen) bokstavigt och utan någon som helst avvikelse. Det finns därför en långvarig, tydlig och konstant praxis från Varhoven sad att neka personer som dömts i sin utevaro en ny rättegång i sin närvaro om de har avvikit efter delgivningen av beslutet enligt artikel 219 NPK och därför inte har underrättats om den rättegång i vilken de sedan döms i sin utevaro. Därför kan inga omständigheter som rör IR:s personliga situation eller brottets art eller något annat leda till att denna lag och denna rättspraxis inte tillämpas på honom.
- 38 Tvärtom. Eftersom det rör sig om två allvarliga brott, avsiktligt avvikande under många år och tre andra lagakraftvunna fällande domar (med avseende på vilka IR

också kan begära en ny rättegång i sin närvaro), föreligger full visshet om att Varhoven sad (Högsta domstolen) kommer att avslå IR:s begäran om en ny rättegång i hans närvaro om denna begäran görs efter en eventuell fällande dom i IR:s utevaro i det nationella målet.

- 39 Denna fullständiga visshet uppfyller kriteriet ”verklig risk för kränkning av ... rätt[en] till en rättvis rättegång” i punkterna 61 och 66 i domen i mål C-354/20 och punkterna 82 och 84 i domen i mål C-562/21 och kriteriet att ”det ... finns grundad anledning att tro” i punkterna 88, 89 och 101 i domen i mål C-562/21.
- 40 Denna fullständiga visshet bekräftas av det faktum att även efter den 19 maj 2022, då EU-domstolens dom i mål C-569/20 meddelades, förblev praxis från Varhoven sad (Högsta domstolen) oförändrad. Varhoven sad har i synnerhet inte hänvisat till artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343 eller EU-domstolens praxis avseende dessa bestämmelser och anser att det inte är nödvändigt att begära ett förhandsavgörande med hänsyn till den uppenbara oförenligheten med artikel 423.1 andra meningen alternativ 1 NPK.
- 41 Det står följaktligen klart för den hänskjutande domstolen att IR inte har någon möjlighet att utöva sin rätt till en ny rättegång, vilken tillkommer IR enligt unionsrätten.
- 42 Enligt bulgarisk rätt finns det inte några rättsmedel mot eventuella brister i Varhoven sads (Högsta domstolen) dömande verksamhet när det gäller återupptagande av förfaranden som avgörs i utevaro enligt artikel 423 NPK, eftersom Varhoven sad är den enda instans som prövar denna fråga (se för en annan bedömning domen i mål C-158/21, punkt 112, domen i mål C-562/21, punkterna 91 och 92).
- 43 Kommunikationen mellan den hänskjutande domstolen och Varhoven sad (Högsta domstolen):
- 44 EU-domstolen har i sin rättspraxis utvecklat en rättslig mekanism som kan förhindra att en unionsrättsligt garanterad rättighet åsidosätts, genom att den verkställande staten kan kräva vissa garantier av den utfärdande staten (dom av den 5 april 2016, i de förenade målen C-404/15 och C-695/15, om villkoren för frihetsberövande i en anläggning, punkt 103).
- 45 Denna möjlighet finns inte i det nationella målet, eftersom arten av de ömsesidiga förbindelserna mellan de rättsliga organen i den bulgariska rättsordningen inte gör det möjligt för den hänskjutande domstolen att kräva att Varhoven sad (Högsta domstolen) i sin dömande verksamhet säkerställer att unionsrätten iakttas.
- 46 Vidare är den hänskjutande domstolen enligt nationell rätt i princip inte behörig att pröva huruvida IR har rätt till återupptagande av förfarandet. Frågan är huruvida den är behörig enligt artikel 8 i direktiv 2016/343, eftersom EU-domstolen redan har slagit fast att unionsrätten inte kräver att en nationell domstol som prövar ett straffrättsligt förfarande i den tilltalade utevaro under sådana

omständigheter att den har en erkänd rätt till en ny rättegång, uttryckligen måste nämna denna rätt i sin dom (dom av den 8 juni 2023, C-430/22, ECLI:EU:C:2023:458, domslutet).

- 47 Denna behörighet tillkommer enligt nationell rätt endast Varhoven sad (Högsta domstolen), som först på begäran av IR som dömts i sin utevare ska fastställa de faktiska omständigheterna i målet och på denna grund tillämpa den lag som den finner lämplig.
- 48 Den hänskjutande domstolens juridiska slutsatser, inbegripet dem i förevarande begäran om förhandsavgörande, har således inte någon rättslig verkan i förhållande till Varhoven sad (Högsta domstolen).
- 49 Frågans omfattning:
- 50 Den hänskjutande domstolen har understrukt att tolkningsfrågan inte avser huruvida Varhoven sads (Högsta domstolen) praxis avseende återupptagande av förfaranden som avgjorts i den tilltalades utevare är förenlig med unionsrätten. Denna rättspraxis nämns endast som en objektiv omständighet som den hänskjutande domstolen ska beakta när den beslutar huruvida åtalet mot IR ska prövas och avgöras eller inte.
- 51 Tolkningsfrågan avser huruvida det beslut som den hänskjutande domstolen kommer att fatta om huruvida det straffrättsliga förfarandet mot IR ska genomföras i hans utevare eller inte är förenligt med unionsrätten.
- 52 Eftersom den hänskjutande domstolen själv prövar åtalet mot IR, har den en direkt skyldighet att genomföra det straffrättsliga förfarandet på ett sådant sätt att IR:s rätt att närvara personligen vid rättegången iakttas. Mer specifikt har den en ”[absolut] skyldighet att i sin rättsordning iaktta samtliga bestämmelser i unionsrätten, inbegripet direktiv 2016/343” (domen i målet C-416/20, punkt 55).
- 53 I synnerhet innebär iakttagandet av artikel 9 i direktivet att rätten för en tilltalad att närvara vid förfarandet ska säkerställas, även om ett rättsligt avgörande i dennes utevare inte har meddelats under de förutsättningar som gäller för en kvalificerad utevare i den mening som avses i artikel 8.2 i direktivet. Denna garanti består i vissheten om att han kommer att beviljas en ny rättegång, nu i sin närvaro, enbart genom en av honom framställd begäran.
- 54 I avsaknad av denna garanti uppkommer frågan om den hänskjutande domstolen måste vägra att genomföra det straffrättsliga förfarandet och att meddela ett avgörande i sak avseende IR.
- 55 Vägran att genomföra det straffrättsliga förfarandet:
- 56 Det är just mot denna bakgrund som den andra tolkningsfrågan har ställts. Den avser möjligheten och arten av den hänskjutande domstolens eventuella vägran att genomföra det straffrättsliga förfarandet mot IR.

- 57 För det första ska det noteras att åtalet mot IR avser deltagande i en organiserad kriminell grupp för att begå skattebrott och medhjälp till ett specifikt skattebrott. Detta är två områden som regleras i unionsrätten enligt vilken dessa straffbara gärningar ska beivras (artikel 3 i rambeslut 2008/841 av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet, EUT L 300 av den 11 november 2008, s. 42 och artikel 7 i direktiv 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen, EUT L 198 av den 28 juli 2017, s. 29).
- 58 Det är således uppenbart att den hänskjutande domstolens vägran att genomföra det straffrättsliga förfarandet mot IR strider mot dessa rättsakter.
- 59 För det andra bör det noteras att denna vägran endast kan motiveras om det straffrättsliga förfarandet annars skulle genomföras under förhållanden som skulle förhindra en rättvis rättegång. Närmare bestämt förutsätter artikel 3 i rambeslut 2008/841 och artikel 7 i direktiv 2017/1371, när de kräver att motsvarande straffbara gärningar beivras, att detta sker i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i unionsrätten och med respekt för de berörda personernas grundläggande rättigheter, vilket innebär att en rättvis rättegång garanteras (artikel 47.2 i stadgan) och att rätten till försvar och den tilltalades rätt att närvara vid rättegången i ett straffrättsligt förfarande iakttas, eftersom dessa rättigheter är rättigheter som uttryckligen erkänns i unionsrätten, för vilka tillräckligt effektiva rättsmedel måste finnas tillgängliga vid ett åsidosättande (artikel 47.1 i stadgan).
- 60 Den hänskjutande domstolen vill således få klarhet i huruvida vissheten om att IR:s rätt att närvara vid rättegången inte har iakttagits, eftersom hans begäran om en ny rättegång i hans närvaro kommer att avslås av Varhoven sad (Högsta domstolen), kan få till följd att den hänskjutande domstolen kan vägra att genomföra det straffrättsliga förfarandet mot honom och, i förekommande fall, att döma honom.
- 61 Denna vägran kan ha två aspekter.
- 62 Frågan huruvida den hänskjutande domstolen nödvändigtvis måste avstå från att genomföra det straffrättsliga förfarandet på grund av att säkerställandet av en rättvis rättegång, som kommer till uttryck i IR:s rätt att närvara vid rättegången (vilken, vid fällande dom i den tilltalades utelämnande, garanteras just genom rätten till en ny rättegång enligt artikel 9 i direktivet), väger tyngre än behovet av att beivra de gärningar som han eventuellt har begått (dom av den 17 januari 2019, C-310/16, ECLI:EU:C:2019:30, punkterna 33 och 34). Domstolen har dessutom redan slagit fast att artikel 8 i direktiv 2016/343 inte ålägger medlemsstaterna att genomföra rättegångar i utelämnande, utan endast tillåter detta på vissa villkor (domen i mål C-420/20, punkt 37).
- 63 Eller är det så att den hänskjutande domstolen tvärtom har möjlighet att pröva om den ska genomföra det straffrättsliga förfarandet trots att det råder visshet om att IR:s rätt att närvara vid rättegången kommer att kränkas, genom att pröva om

behovet av att förebygga straffrihet i straffrättsliga förfaranden väger tyngre än hans rätt att personligen närvara vid rättegången? Om så är fallet, vilka kriterier ska användas för denna bedömning?

ARBETSDOKUMENT